Ulosottolaitos
Utsökningsverket

Valtakunnanvoudin kanslia 30.9.2022 UOL/2436/2022

U 73/2022 vp

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausuntonaan valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi varojen takaisinhankinnasta ja menetetyksi tuomitsemisesta Ulosottolaitos esittää kunnioittaen seuraavaa.

Direktiiviehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia ja tukevat EU:n järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevaa strategiaa, jonka painopistealueena on järjestäytyneen rikollisuuden tuottamien voittojen poisottaminen. Suomessa ulosotto panee täytäntöön pakkokeinolain 6 luvun mukaisia väliaikaisia vakuustakavarikkoja ja vakuustakavarikkoja, jotka ovat 11 artiklan tarkoittamia jäädyttämistoimia. Ulosottolaitos lausuu seuraavasti ehdotukseen sisältyvistä ulosottomenettelyyn ja Ulosottolaitoksen toimintaan vaikuttavista seikoista.

*II luku*

*5 artikla: Varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavat toimistot*

Direktiiviehdotuksessa lisätään ARO-toimistojen toimivaltuuksia. Ehdotuksen mukaan ARO-toimistoilla (Suomessa KRP) olisi annettava valtuudet jäljittää ja tunnistaa sellaisten henkilöiden ja yhteisöjen omaisuus, joihin sovelletaan EU:n kohdennettuja talouspakotteita, jos se on tarpeen rikosten ehkäisemiseksi, paljastamiseksi tai tutkimiseksi. Tätä varten ARO-toimistojen olisi tehtävä yhteistyötä muiden jäsenvaltioiden varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen ja muiden asiaankuuluvien toimivaltaisten viranomaisten kanssa ja vaihdettava asiaankuuluvia tietoja.

Lain eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä (ns. Pakotelaki) 2 b §:n mukaan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön varojen jäädyttämisen panee täytäntöön ulkoasiainministeriön hakemuksesta ulosottomies noudattaen ulosottokaaren 8 luvun 5–10 ja 12–15 §:ää, eikä direktiiviehdotuksella ole vaikutusta tähän.

Ehdotuksen mukaan Suomessa KRP voisi jatkossa jäljittää mahdollisissa rikosasioissa sellaisten henkilöiden ja yhteisöjen omaisuutta joihin kohdennetaan EU:n talouspakotteita. Direktiiviehdotukseen sisältyvä yhteistyö- ja tietojenvaihtovelvoite on toivottava ja se ulottuu näkemyksemme mukaan Ulosottolaitokseen. Tämä edellyttäisi kansallisten

**Postiosoite** / **Postadress**: PL 2, 00067 Ulosottolaitos
**Asiakaspalvelu** / **Kundtjänst**: 029 565 8800
**E-mail** / **E-post**: hallinto.uo@oikeus.fi
**Verkko-osoite** / **Webbadress**: ulosottolaitos.fi

tietojensaantisäännösten arviointia sen selvittämiseksi, että yhteistyö voi toteutua direktiiviehdotuksessa esitetyllä tavalla.

*III luku*

*11 artikla: Jäädyttäminen*

Direktiiviehdotuksen mukaan jäädyttämispäätös pidettäisiin voimassa niin kauan kuin on tarpeen kyseisen omaisuuden säilyttämiseksi mahdollista myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten. Lisäksi edellytettäisiin, että omaisuus palautetaan sen omistajalle.

Pakkokeinolaki säätelee vakuustakavarikon ja väliaikaisen vakuustakavarikon voimassaoloa ja kansallinen lainsäädäntö vastaa ehdotuksen sisältöä. Edelleen Ulosottokaaren 2 luvun 15 § velvoittaa ulosottomiestä suorittamaan käytettävissä olevat peruuttamistoimet, jos turvaamistoimipäätös kumotaan tai se raukeaa.

11 artiklan kohta 7 sisältäisi uuden säännöksen. Jos jäädytettävä omaisuus koostuisi yksiköistä, jotka olisi säilytettävä toiminnan jatkuvuuden vuoksi, kuten yrityksistä, jäädyttämispäätökseen olisi sisällyttävä toimenpiteitä, joilla estettäisiin niiden omistajilta tai niitä hallinnoivilta henkilöiltä pääsy tähän omaisuuteen ja sallittaisiin samalla toiminnan jatkaminen. Ulosottolaitos arvioi ehdotusta suhteessa ulosottokaaren 4 luvun 38 §:ään.

Ulosottokaaren mukaan yhtiön tai muun yhteisön osuuden tai osakkeiden ulosmittauksen jälkeen velallinen ei saa päättää yhteisössä sellaisista tavanomaiseen liiketoimintaan kuulumattomista toimista, jotka tuntuvasti alentavat osuuden tai osakkeiden arvoa. Ehdotuksessa jää epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi se, mitä tarkoitetaan ”pääsyn estämisellä omaisuuteen”. Jos kysymyksessä on sama lähinnä velkojien suojaksi tapahtuva vallintarajoitustyyppinen esto kuten kansallisessa lainsäädännössä, ongelmaa ei ole. Jos sanamuoto viittaa pitemmälle menevään estoon esimerkiksi liiketiloihin ja muuhun omaisuuteen liittyvään hallintaan, direktiiviehdotus olisi siten ristiriidassa kansallisen sääntelyn kanssa ja tämä edellyttäisi muutosta ulosottokaareen.

Käytännössä liiketoiminnan jatkuminen samalla, kun omistajan tai muun hallinnoivan henkilön osallistuminen on estetty, olisi myös hankala toteuttaa täytäntöönpanossa. Selvitettäväksi tulisi, olisiko ulosottomiehellä velvollisuus hakea ulosottokaaren 4 luvun 35 §:n mukaista toimitsijaa, kuten asianajajaa, hoitamaan liiketoimintaa. Tällaisten tilanteiden ratkaiseminen on täytäntöönpanossa hidasta ja resursseja vievää. Tämä voisi lisätä huomattavasti täytäntöönpanokuluja, mikä johtaisi heikompaan tulokseen täytäntöönpanossa ja mahdollisesti myös valtion kulujen kasvuun.

*IV luku*

*19 artikla: Varojen hallinnointia ja takavarikointia edeltävä suunnittelu*

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava jäädytetyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden tehokas hallinnointi sen luovutukseen saakka. Lisäksi jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että ennen 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun jäädyttämispäätöksen antamista toimivaltaiset viranomaiset, jotka vastaavat jäädytetyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnoinnista, arvioivat jäädytettävän omaisuuden hallinnoinnista mahdollisesti aiheutuvat kustannukset kyseisen omaisuuden arvon säilyttämiseksi ja optimoimiseksi sen luovuttamiseen saakka.

Ulosottokaari sisältää säännökset omaisuuden hallinnoinnista ja direktiiviehdotus vastaa tätä sisältöä. Ehdotuksen mukainen ennen päätöksentekoa tapahtuva kulujen selvittämisvelvollisuus sopii heikosti nykyjärjestelmään ja kustannusten arviointi toteutuu riittävässä laajuudessa ulosottomenettelyssä. Ennen päätöksenteko tapahtuva kulujen selvittely hidastaisi prosessia ja olisi epätarkoituksenmukaista.

*20 artikla: Myynti ennen päätöksen tekemistä*

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että 11 artiklan 1 kohdan mukaisesti jäädytetty omaisuus voidaan siirtää tai myydä ennen menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen tekemistä direktiiviehdotuksessa nimetyissä tapauksissa. Pakenemistapauksia lukuun ottamatta jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että päätöksen tekemistä edeltävän myynnin kohteena mahdollisesti olevan omaisuuden omistajalle ilmoitetaan asiasta ja että häntä kuullaan ennen myyntiä. Omistajalle olisi annettava mahdollisuus pyytää omaisuuden myyntiä.

Ulosottomiehen on myytävä vakuustakavarikon tai väliaikaisen takavarikon kohteena oleva omaisuus, jos omaisuuden arvo alentuu nopeasti tai hoitokulut ovat korkeat. Ulosottokaari myös edellyttää velallisen kuulemista. Ehdotus vastaa ulosottokaaren sisältöä.

*21 artikla: Varallisuudenhoitotoimistot*

Ehdotuksen mukaa kunkin jäsenvaltion on perustettava tai nimettävä vähintään yksi varallisuudenhoitotoimisto jäädytetyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnointia varten. Varallisuudenhoitotoimistojen tehtävänä olisi muun muassa tarjota tukea ja asiantuntemusta muille jäädytetyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnoinnista vastaaville toimivaltaisille viranomaisille.

Ulosottolaitoksen arvion mukaan jäädytetyn omaisuuden hallinnointi on järjestetty nykyjärjestelmässä hyvin. Ulosotto hallinnoi sitä omaisuutta, joka on vakuustakavarikon tai väliaikaisen vakuustakavarikon kohteena. Varallisuudenhoitotoimiston tai varallisuudenhoitotoimistojen perustaminen ei olisi ulosoton näkemyksen mukaan tarpeellista tai tarkoituksenmukaista.

*VI luku*

*26 artikla: Jäädytettyä ja menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevien keskitettyjen rekisterien perustaminen*

Ehdotuksen mukaan jäädytetyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnoimiseksi jäsenvaltioiden olisi perustettava keskitettyjä rekistereitä, jotka sisältävät tietoja rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn tai omaisuuden, josta saatetaan antaa tai on annettu jäädyttämistä tai menetetyksi tuomitsemista koskeva päätös, jäädyttämisestä, menetetyksi tuomitsemisesta ja hallinnoinnista.

Viranomaisilla on käytössään eri tietojärjestelmät, eikä niiden välillä ole rajapintoja. Yhteisen rekisterin tai oman rekisterin perustaminen edellyttäisi ulosotossa raha- ja henkilöresursseja.

*27 artikla: Tilastot*

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on kerättävä ja ylläpidettävä kattavia tilastoja keskustasolla tämän direktiivin nojalla toteutetuista toimenpiteistä. Tilastointivelvoitteen toteuttaminen on

nykyjärjestelmän puitteissa ulosotossa manuaalista tietojen keräämistä. Ehdotuksesta ei käy yksityiskohtaisesti ilmi tilastoinnille asetetut vaatimukset.

Juhani Toukola
valtakunnanvouti